

5. A (torek), 26. 5. 2020

*SLOVENSKI JEZIK (tema: KAKŠEN, KATERI, ČIGAV?)

✚ V novi enoti bomo spoznali:

Prepoznavanje pridevnikov, vrste pridevnikov, prepoznavanje in razvrščanje pridevnikov, ujemanje samostalnika in pridevnika.

✓ **Rešitve:**

DZ, str. 53/9, 10, 11 in 54/12, 13, 14

9. Preberi povedi, nato se vprašaj po podčrtanih besedah in napiši vprašanja.

Slon ima mogočno telo, velika ušesa in dolge okle.

Kakšno telo ima slon?

Kakšna ušesa ima?

Kakšne okle ima?

Olimpijski tekač je počasnejši od slona.

Kateri tekač je počasnejši od slona?

Andrejev stric je fotografiral slone.

Čigav stric je fotografiral slone?

10. Preberi besedne zveze.

okrogla miza, rjava miza, lepa miza

Pobarvaj samostalnike in podčrtaj pridevnike.

Vprašaj se po podčrtanih pridevniki; vprašalnice zanje napiši na črte.

Kakšna?

Kam spadajo?

- a) Med svojilne pridevnike.
- b) Med lastnostne pridevnike.
- c) Med vrstne pridevnike.

Razmisli, kaj delamo z njimi. Nato poveži.

- S pridevnikom okrogla poimenujemo • svojo oceno predmeta.
- S pridevnikom rjava poimenujemo • obliko predmeta.
- S pridevnikom lepa izražamo • barvo predmeta.

11. Preberi nepopolno poved in jo dopolni.

Lastnost predmeta poimenujemo takrat, ko povemo, kakšne barve ali **oblike** je predmet, ali ko izrazimo svojo **oceno** oz. svoje mnenje o njem ipd.

12. Preberi še naslednje besedne zveze.

zimski čevlji, italijanski čevlji, otroški čevlji

Pobarvaj samostalnike in podčrtaj pridevnike.

Vprašaj se po podčrtanih pridevnikih; vprašalnice zanje napiši na črte.

Kateri?

Kam spadajo?

- a) Med svojilne pridevnike.
- b) Med lastnostne pridevnike.
- c) Med vrstne pridevnike.

Dopolni odgovore.

Kateri čevlji so zimski?	Tisti, ki so namenjeni <u>za zimo</u>
Kateri čevlji so italijanski?	Tisti, ki izvirajo <u>iz Italije</u>
Kateri čevlji so otroški?	Tisti, ki so namenjeni <u>otrokom</u>

Poveži.

S pridevnikom *italijanski* povemo, od kod izvira predmet.

S pridevnikom *otroški* povemo, komu ali čemu je predmet namenjen.

13. Preberi nepopolno besedilo in ga dopolni.

Vrsto predmeta poimenujemo takrat, ko povemo, od kod izvira, komu ali čemu je namenjen ipd.

14. Pretvarjaj po zgledu.

sir iz Bohinja	→	<u>bohinjski</u> sir
krofi s Trojan	→	<u>trojanski</u> krofi
film za mladino	→	<u>mladinski</u> film
uta za psa	→	<u>pasja</u> uta
lopar za tenis	→	<u>teniški</u> lopar
sadeži iz gozda	→	<u>gozdni</u> sadeži

➤ **Delo in reševanje:**

DZ, str. 55/15 in 15

56/17

✓ **Rešitve preverimo jutri.**

3. domače branje: Verica Šenica Pavletič: **Škratovo mesto**
(branje)

✚ **POZOR:**

➤ **Priložene strani sproti natančno preberi!**

Rudolf ustanovi Rudolfovo

Kljub veselemu razpoloženju Gašperja radovednost še ni minila. Ravno nasprotno. Dobil je občutek, da škrat o preteklosti Novega mesta kar veliko ve, zato ga je vprašal:

“Kdaj pa je vojvoda Rudolf IV. ustanovil Novo mesto?” Od Rudija je želel izvedeti še kaj o nastanku mesta ali pa kaj zanimivega o cerkvi, ki je stala na prostoru, kjer sta se srečala.

“Rudolf IV. Habsburški je 7. aprila 1365. leta podpisal za Novo mesto pomembno listino, ki je urejala življenje prebivalcev v mestu. Zato se ta datum šteje za njegov rojstni dan, čeprav naj bi bilo mesto ustanovljeno že nekaj let prej,” mu je z resnim izrazom na drobnem obrazu pojasnil škrat, medtem ko se je vsaj trikrat postavil na glavo in naredil štiri prevale.

Gašper je res nekaj slišal o rojstnem dnevu mesta in tudi o tem, da se je Novo mesto nekoč imenovalo Rudolfovo oziroma Rudolfswert ali v prevodu Rudolfov otok.

“Ali si vojvodo Rudolfa IV. poznal?” je še zanimalo Gašperja, saj se mu ob vsem presenečenju, ki ga je že doživel, to ne bi zdelo nič čudnega.

“Ne, nisem ga poznal, sem pa mnogo slišal o njem od mojih starejših sorodnikov in tistih škratov, ki lahko potujejo v času po več stoletij naprej in nazaj,” je hitel razlagati Rudi.

“Kako pa se lahko sprehajaš po času? Ali imate časovne stroje?” je bil vse bolj

radoveden Gašper. Prav z veseljem bi sedel vanj in se popeljal v različna obdobja v preteklosti.

“Nimamo časovnih strojev. Za vstop v drug čas moraš uporabiti le pravi vhod, ki je za vas, navadne ljudi, skrivnost. Tudi jaz ne vem za vse,” se je veselo zahihital Rudi, saj je čutil, kako pri Gašperju narašča radovednost. “Morda te nekoč popeljem skoznje,” je še hitro dodal.

“Če me nočeš sedaj popeljati v drug čas, mi pa vsaj povej, zakaj se je Rudolf IV. odločil ustanoviti mesto prav na tem prostoru in ne kje drugje?” je Gašper nerad potlačil navdušenje po sprehajanju v čas in upal, da mu škrat odgovori vsaj na to vprašanje.

“Zakaj, zakaj?” je malo samovšečno vzkliknil Rudi. “Zato ker je bil na ovinku reke Krke ali natančneje na okljuku reke zelo dober prostor za nastanek mesta.”

“Samo zato?” se je čudil Gašper, saj mu ni bilo povsem jasno, kaj pomeni dober prostor za nastanek mesta.

“No, prav!” je dejal Rudi in se prijel za glavo, oči pa so se mu zadovoljno zaiskrile, saj se je tudi sam rad pogovarjal o dogodkih, ki so minili ali pa se še niso zgodili.

“Vidim, da ti moram vse natančno razložiti. Torej, mesta so nekoč nastajala ob rekah, da so ljudje po njih lahko potovali in trgovci vozili svoje blago. Reke so predstavljale tudi naravno obrambo pred raznimi napadalci, ki so mesto ogrožali. Nastajala so ob pomembnih trgovskih poteh in ob pomembnih prometnih križiščih, ker je bilo tam vedno veliko ljudi. Mnogo mest pa je nastalo ob vznožju gradov, ki so stali na gričih, saj so se ljudje ob njih počutili varneje. Ti je sedaj jasno, zakaj je Novo mesto nastalo prav na tem prostoru?”

“Zaradi reke Krke in trgovske poti zraven!” je vzkliknil Gašper.

“Točno!” je učeno poudaril škrat in še dodal: “Če je mestu grozil napad, ga je reka branila na treh straneh. Trgovska pot pa je povezovala notranjost dežele z morjem.”

“In vojvoda Rudolf IV. je dejal: Na tem ovinku reke Krke naj zraste mesto!” je dodal Gašper in oba sta se veselo zasmejala.

“Kaj pa je bilo tukaj preden je vojvoda Rudolf IV. ustanovil Novo mesto?” je še želel izvedeti Gašper.

“Tu je rasel gozd. Le na griču, ki ga danes imenujemo Kapitelj, je bilo majhno naselje obrtnikov in trgovcev, ki so imeli pod vrhom svojo skromno cerkev, imenovano sv. Anton v gozdu, in majhno trdnjavo za obrambo. Naselje se je imenovalo Gradec, bilo pa je v lasti stiškega opata.”

“Ali mu je vojvoda zemljo vzel v boju?” je navdušen vzkliknil Gašper, saj so ga, kot večino fantov njegovih let, vojska, orožje in boji zelo zanimali, in kar predstavljal si jih je v ognjevitem spopadu za zemljo.

Škrat se je nasmehnil ob Gašperjevem navdušenju in dejal: “Vojvoda je zemljo, skupaj z ljudmi na njej, kupil od stiškega opata in počasi začel graditi mesto.”

“Kako misliš - počasi začel graditi mesto?” se je čudil Gašper.

“To pomeni, da se je naselje obdalo z obzidjem, ki je varovalo prebivalce in njihovo trgovsko blago, da so dobili svojega mestnega sodnika, ki je urejal življenje v mestu; da so dobili pravico do sejma in tako dalje,” je veselo razlagal Rudi in se med razlaganjem spretno postavljal na glavo in delal prevale, saj niti za trenutek ni znal biti pri miru.

Če si meščan, si svoboden

“In ljudje, ki so živeli v Gradcu, so kar takoj postali meščani na novoustanovljenega mesta,” je Gašper dopolnil Rudijevo opisovanje izgradnje Novega mesta in še sam, navdušen nad svojim znanjem, zakrilil z rokami.

“Prišli pa so tudi drugi trgovci in obrtniki in si postavili svoje domove, trgovine, delavnice in gostilne. Seveda so se o tem morali dogovoriti z vojvodo, saj je mesto stalo na njegovi zemlji,” je veselo razlagal Rudi.

“Toda če je bilo mesto obdano z obzidjem, potem znotraj obzidja ni bilo veliko prostora. Kje pa so si novi meščani postavljali domove?” je zanimalo Gašperja.

“S prostorom so morali v mestu zelo varčno ravnati. Hiše so bile majhne, ozke in so počasi rasle v višino. Med hišami so vodile zelo ozke ulice, ki so se stekale na edini odprti prostor v mestu: na Veliki trg. Ta je bil namenjen trgovanju, zato je moral biti prostornejši,” mu je odgovoril Rudi in za trenutek sta oba utihnili ter si v mislih predstavljala podobo srednjeveškega mesta.

“Ali veš, v čem se je meščan razlikoval od kmeta?” je tokrat Rudi vprašal Gašperja.

“Seveda vem!” je odločno dejal Gašper. “Kmet je delal na polju, meščan pa se je ukvarjal s trgovino in obrtjo.”

“Delno imaš prav,” je kot učitelj v šoli dejal škrt. “Res so se meščani ukvarjali s trgovino in obrtjo. Za svoje potrebe pa so se ukvarjali tudi s kmetovanjem. Ime Mestne njive spominja na njive nekdanjih meščanov in kljub pomanjkanju prostora znotraj mestnega obzidja so nekateri meščani imeli za svojimi hišami tudi hleve, svinjake, kokošnjake, zajčnike in v njih redili krave, prašiče, kokoši in

druge domače živali. Toda vsa umazanija je odtekala na ulice," mu je razložil Rudi in se pri tem strašno nakremžil, potem pa nadaljeval. "Ampak kaj je bilo tisto najpomembnejše, kar je meščana ločilo od kmeta?"

Gašper je malo pomislil in zmignil z rameni. Škrat pa je zadovoljno razložil: "Meščan je bil svoboden človek. O sebi, svojem delu in premoženju je lahko odločal sam. Kmet pa je moral o vsem odgovarjati svojemu plemenitemu gospodarju."

"Zakaj pa potem niso vsi kmetje odšli živeti v mesta, če bi tam lahko postali svobodni?" se je čudil Gašper.

"Zakaj? Zakaj? Zato ker jim tega njihov gospodar ni dovolil. Le tu in tam je kake-
mu kmetu uspelo pobegniti, in če se je v mestu skrival eno leto in en dan, pa tega
njegov gospodar ni odkril, je postal svoboden meščan," je že malo naveličano
odgovoril škrat.

Kaj pomeni biti svoboden, si je Gašper z lahkoto predstavljal. Njemu je bilo včasih
odveč že to, da je moral starše prositi, če je želel iti k prijatelju ali na dvorišče.

"Kako pa ...," je začel Gašper, toda Rudi ga je prekinil z zamahom roke, saj se je
spomnil, kako naj Gašperju odgovori na njegova številna vprašanja.

"Prav zdaj sem hotel oditi v staro mesto, greš z menoj?" je povabil Gašperja.

Gašper ga je začuden pogledal, saj ni razumel, kam ga škrat vabi: "Kje pa je in
kako prideš tja?"

"Skozi skrivni vhod bova šla," je dejal Rudi in se skrivnostno nasmehnil. "Če te
zanima, pridi!" je še zaklical.

Časa za premišljevanje ni bilo in Gašper se je v trenutku odločil, da se bo s škratom
podal na nenavadno pot.

Drug za drugim sta hitela in po ozki in strmi poti brez besed prišla na Kapiteljski hrib, kjer je stala mogočna Kapiteljska cerkev.

Pri vodnjaku ob kapiteljski kašči se je Rudi nenadoma ustavil in skočil na rob vodnjaka. Po notranjem robu odprtine je nekajkrat podrgnil, nato pogledal Gašperja in se nagajivo nasmehnil, kakor se znajo samo škratje.

Izpod suknjiča je potegnil iz vrvi narejeno lestev, jo zataknil za kovinski čep na robu vodnjaka in se po njej začel spuščati v globino.

Gašper ga je ves čas tiho in s široko odprtimi očmi opazoval in v sebi čutil veliko vznemirjenje. Rudi je to opazil, zato mu je odločno zaklical: "Pridi! Nič se ne boj! Po lestvi se bova spustila v globino vodnjaka in prispela v staro mesto. Saj si to želiš, a ne?" ga je vzpodbujal. "V mestu te bom seznanil z najbolj zanimivim meščanom, ki ti bo odgovoril na vsa tvoja vprašanja o preteklosti mesta," se je veselo zahihital Rudi in pomignil Gašperju, naj mu sledi po lestvi.

Kljub temu da si je še pred nekaj trenutki strašno želel izvedeti za skrivni vhod v preteklost, ga je sedaj, ko je bil tik pred tem, da vstopi skozenj, stisnilo pri srcu. "Grem!" si je odločno dejal, premagal negotovost in se zavihtel na rob vodnjaka ter se počasi začel spuščati za Rudijem v globino.

Kmalu je postalo zelo temno in Gašperja je ponovno prevzel občutek tesnobe. Na srečo je daleč pod svojimi nogami zagledal drobno svetlo piko, ki je obljubljala dnevno svetlobo. Svetla pika se je vse bolj in bolj večala in: "Vaaauuuuu!" sta vzkliknila oba v en glas. Njuna pot se je končala ob kamnitem zidu, prepredenim

z bršljanom. Gašper se je zakotalil pod bližnji grm, Rudi pa je spretno pristal na nogah.

Skupaj sta se prerinila skozi gosto grmičevje in prišla do visokega kamnitega stolpa. Gašper se je radovedno oziral naokrog. Skušal je prepoznati svoje mesto, ki se mu je tokrat kazalo v povsem novi podobi.

“Me je škrat res pripeljal v mesto izpred nekaj sto let?” je ves vznemirjen pomislil in vprašal: “V katero stoletje sva prispela?”

“V osemnajsto!” je hitro dejal Rudi in z roko namignil, naj mu sledi.

Napotila sta se naprej. Ob mogočnih vratih, ki so med seboj povezovala dva kamnita stolpa, sta na klopi zagledala zamišljenega moža, ki se je predajal toplim sončnim žarkom.

“To je Francelj, mestni vratar. Zgoraj nad vrati ima svojo sobico, iz katere nadzoruje vse ljudi, ki prihajajo v mesto ali odhajajo iz njega,” je šepetaje dejal Rudi in se že napotil k Franceljnu. Gašperja je spoznanje, da je prišel v drug čas, povsem prevzelo in s široko odprtimi očmi je gledal okrog sebe. Ta svet je bil zanj povsem nov in ponovno se je rahlo uščipnil v nogo, da bi ugotovil, če se to res dogaja njemu.

Tedaj pa se je Francelj nenadoma obrnil, saj je zaslišal stopinje za seboj in veselo vzkliknil: “Pozdravljen, Rudi! Dolgo te že nisem videl! Ho, ho! Koga imaš pa danes s seboj?”

“Pozdravljen! Pripeljal sem ti Gašperja, da mu poveš kaj zanimivega o mestu. Srečal sem ga na svojem potepu in zasul me je z vprašanji, na katera boš ti vedel najbolje odgovoriti, saj ti tu pri Ljubljanskih vratih nič ne uide,” je smeje se dejal Rudi in pomignil Gašperju, naj pride bliže, da se s Franceljnom spoznata.

Francelj si je ob Rudijevih besedah podrgnil nekaj dni staro brado, z roko udaril po klopi, se gromko zasmel in ju povabil, naj prisedeta. Nič ni spraševal, odkod sta prišla - kot da bi bil že navajen Rudijevih nenavadnih prijateljev. Gašper se je z razbijajočim srcem usedel zraven njega na klop. Rudi pa je raje splezal na bližnje drevo, od koder je imel pregled nad dogajanjem in kjer se je lahko vrtel ali pa plezal z veje na vejo.

Tema: Valvazorjevo raziskovanje (učbenik, str. **82** in **83**).

Natančno preberi:

→ slovarček in uvod v rdečem okvirčku (str. **82**).

→ besedilo na straneh **82** in **83**.

Dodatna razlaga:

Življenje in delo Janeza Vajkarda Valvasorja

Janez Vajkard Valvasor se je rodil 1641. leta v Ljubljani. Šolal se je na jezuitski gimnaziji. Po tedanji plemiški navadi je po končani gimnaziji s 17. ali 18. leti začel izpopolnjevati znanje in si nabirati življenjske izkušnje na potovanjih v tujini in v vojaški službi. Kar štirinajst let je popotoval po Nemčiji, Angliji, Danski, Franciji, Španiji, Italiji in Afriki. Njegove značilne osebnostne lastnosti so bile vedoželjnost, raziskovalna vnema, zdrava presoja, odločnost in velika ljubezen do domače zemlje. Njegova želja je bila tujcem predstaviti svojo domovino Kranjsko.

Leta 1672 se je Janez Vajkard Valvasor vrnil s svojih potovanj domov.

10. julija 1672 se je poročil z Ano Rosino Graffenweger iz gradu Slatne pri Litiji. 27. septembra 1672 sta kupila gradove oziroma gospostva Bogenšperk, Črni potok in takrat že podrti Lichtenberg pod Bogešperkom.

Valvasor se je posvetil študiju in raziskovanju domovine. Tako sta nastali knjižnica in grafična zbirka izjemnega obsega. Zbiral je tudi razne instrumente, star denar in druge starine in redkosti.

12. aprila 1678 je na Bogenšperku ustanovil lastno grafično podjetje, prvo na naših tleh. Okrog sebe je zbral risarje in bakrorezce. Napisal in izdal je več topografskih in umetnostnih del, opremljenih z bakrorezi.

*ANGLEŠČINA

Dragi učenci,

najprej si preglejte rešitve nalog z dne 18.5.:

Učbenik, str. 61, nal. 3: (od leve proti desni in navzdol okrog slike) 3. Whose chair is this? – It's May's 4. Whose clock is this? – It's Fred's. 5. Whose wardrobe is this? – It's Fred's. 6. Whose shoes are these? – They're Fred's. 7. Whose plane is this? – It's Fred's. 8. Whose bed is this? – It's Fred's. 9. Whose mat is this? – It's May's. 10. Whose socks are these? – They're May's.

DZ, str. 61, nal.1: 4, 3, (1), 2

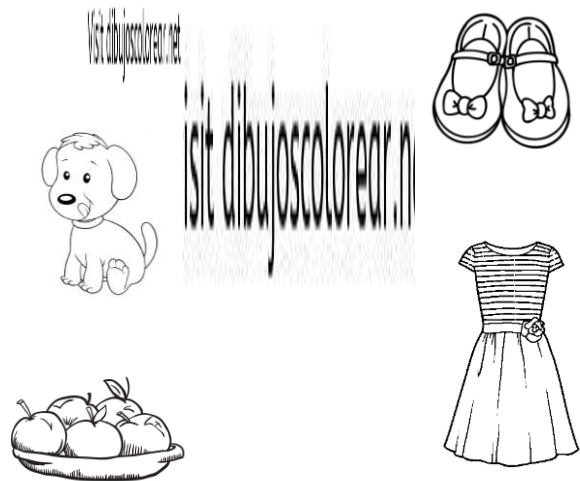
DZ, str. 61, nal. 2: 2. They're Pete's. 3. It's Dave's.

Nadaljujemo z nalogo za utrjevanje:

→ Poglej si slike in odgovori na vprašanja. Prva dva primera imaš že narejena, pri ostalih pa moraš dopolniti odgovor, pri zadnjih primerih pa tudi vprašanje. Pazi na uporabo IS/ARE in THIS/THESE, ki je odvisna od tega, če je predmet v ednini ali množini. Povedi zapiši v zvezek.

MARK

SUSAN

1. Whose are these glasses? They're Mark's.
2. Whose is this doll? It's Susan's.
3. Whose is this cat? _____.
4. Whose is this dress? _____.
5. Whose are these books? _____.
6. Whose are these apples? _____.

7. Whose is _____ ? _____ .
8. Whose _____ ? _____ .
9. _____ ? _____ .
10. _____ ? _____ .

→ Tako! S 5. enoto smo zaključili in danes začnemo s 6. enoto v učbeniku. Odprite **učbenik na strani 70** in si oglejte sliko balona ter besede zraven. Ti je kaj znano? Seveda ti je! Vse besede že poznaš, a ne? Dele telesa smo se naučili že na začetku leta, zato boste danes samo ponovili dele telesa na obrazu.

→ **V e-učbeniku poslušaj besede in ponovi za posnetkom.** Besede ti v zvezek ni treba zapisati, temveč samo prelistaj zvezek nazaj in preveri, če imaš te besede zapisane. Če katere nimaš, si jo seveda zapiši.

→ Nato poslušaj izštevanko pri **nalogi 2** na isti strani.

→ Zatem pa naredi še pripadajoče naloge v **delovnem zvezku**, in sicer na **strani 70**:

1. naloga: Dopolni manjkajoče črke v križanki.

2. naloga: Pod slike napiši ustrezne besede.

To je to za danes! Lepo se imejte! 😊

*NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA

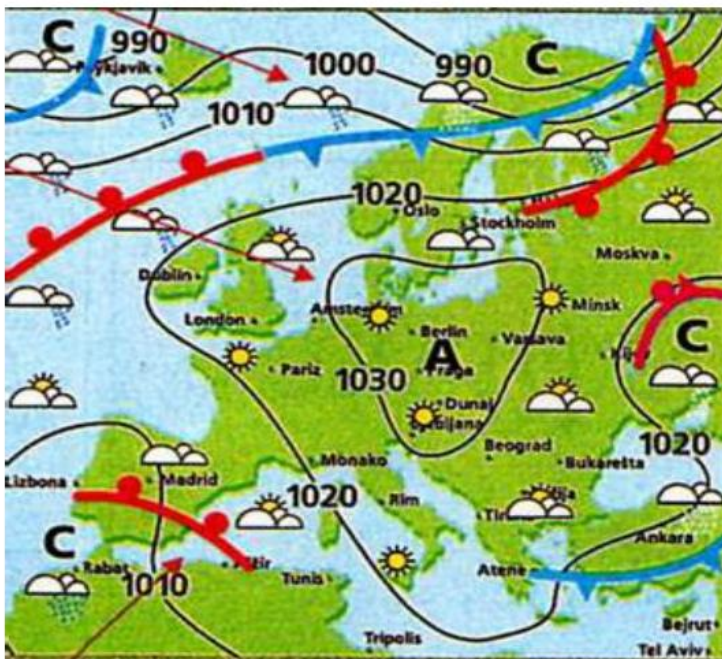
✓ Pregled naloge:

Utrjevanje znanja

Gibanje zraka občutimo kot veter. Ta s sabo nosi cvetni prah in oprašuje rastline. Raznaša tudi razna semena. Ljudje so ga že davno začeli izkoriščati za pridobivanje elektrike, poganjanje jadric, zabavo (padalstvo, surfanje, spuščanje zmajev ...) (lahko ste dodali svoje ugotovitve) Šibki vetrovi so sapica, vetrič, veter. Vreme opazujejo vremenoslovci (meteorologi). Vetru, ki piha iz zahodne strani pravimo zahodnik. Higrometer je drugo ime za vlagomer. Enota za merjenje zračnega pritiska je milibar.

➤ Delo:

1. Oglej si vremensko napoved Evrope z dne 22. 3. 2003 in odgovori na vprašanja.

- a) Poišči in izpiši kraj, kjer je vreme sončno.
- b) Kakšno vreme je v območju visokega zračnega pritiska?
- c) S katero črko označimo območje nizkega zračnega pritiska?
- d.) Preriši znak za deževno vreme.

2. Kaj lahko pri vremenu merimo?

3. Opiši vremensko hišico.

4. Zrak s svojo težo pritiska na zemeljsko površje. Težo zraka občutimo kot _____ . Merimo ga z _____. Če zračni tlak pada, je vreme običajno _____. Kadar zračni tlak raste, je vreme _____ .